SØRLANDSKE TIDENDE 23/8- 1967

På Landbø Gård har det gjennom 100 år vært bosatt veirodemestre

En gammel stabestein med innskrift forteller om dengang bøndene ble pålagt veiarbeide „straks etter Plougaanden"

Av veisjef Johannes B. Irgens

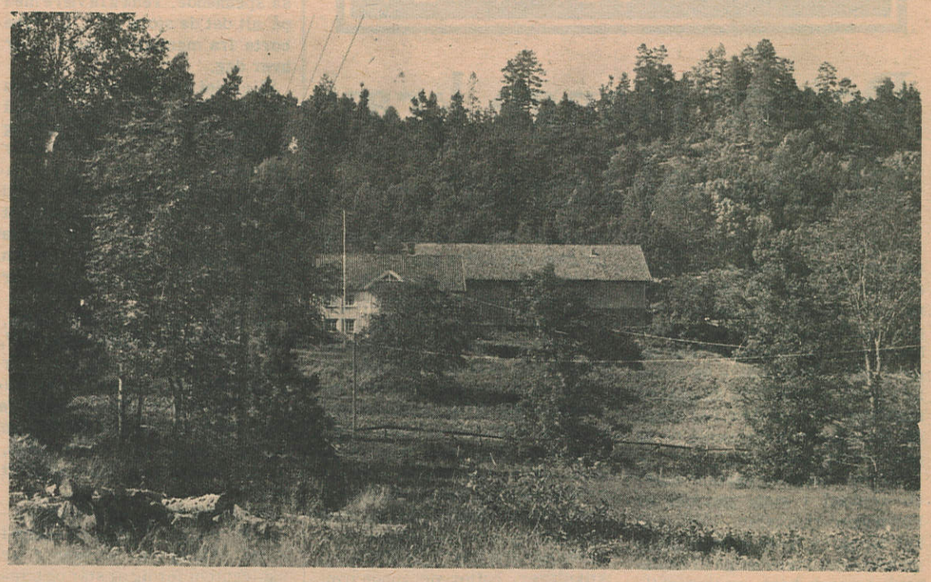

Landbø gård.

Under et besøk på Landbø, gnr. 5, i tidligere Austre Moland, ble jeg av frk. Randi Landbø gjort oppmerksom på en stabbesten med innskrift på. Den lå i kanten av fylkesveien opp til gården.

Det viser seg å være følgende innskrift:

VEI HER
1830
C. A. L.

Hva den øverste linje betyr er foreløpig ikke klarlagt. Årstallet 1830 angir tidspunktet for oppsetting av stenen og initialene C. A. L. er Christian Andersen Landbø.

Stenen har sikkert vært et gammelt veirodemerke og gir meg utgangspunkt for en historisk orientering om veiforhold som selv om tiden ikke er så veldig fjern allikevel er vesentlig annerledes enn idag.

Fra meget gammel tid skulle vedlikeholdet av de offentlige veier utføres av og bekostes av distriktets bønder.

De gamle bestemmelser om dette ble innarbeidet i vår første "Lov angaaende veivæsenet" av 19. juli 1824.

"Vei-Rodemestere" fikk sine plikter fastlagt slik i § 45:

1. at gaae sine Foresatte tilhaande med de Oplysninger, som af ham maatte æskes, og at rette sig efter Instrukser, han fra dem modtager.
2. at besørge disses Ordres, Veisager vedkommende, utførte eller omsendte til Gaardbrugerne i Roden.
3. at befare Rodens Veistykke til de Tider, som maatte fastsættes i den Instruks, der meddeles ham, og bemærke de Mangler, han maatte forefinde ved et eller andet Veistykke, hvorom han da straks bør vidnesbyrd underrette den Vedkommende, og paalægge denne ufortøvet at sætte det istand.

Skeer dette ikke uden Ophold, bør Rodemesteren lade Veistykket istandsætte for Angjældendes Regning.

Forefinder han nogen Mangel ved de paa Rodens Veistykke opførte Broer, gjør han straks derom Indberetning til Lensmanden.

4. Skulde et Veistykke ved overordentlige Naturbegivenheder saasom Stenskred, Leerfald, Oversvømmelse o.s.f. befindes saa sterkt beskadiget, at Istandsættelsen ei af den enkelte Gaard som Veistykket er tillagt, kan iværksættes, bør han uden Ophold gjøre Anmeldelse derom til Lensmanden.
5. at besørge de i denne Lov § 36 ommeldte Stolper opsatte.
6. at føre opsyn med alt Vinterarbeide.

*

Som bakgrunn for dette er følgende utdrag av Loven av interesse:

§ 3

Vedligeholdelsen af oparbeidede Veie skal i Almindelighed paaligge Beboerne i det Distrikt gjennem hvilket Veiene ere anlagte.

§ 9.

Amtmanden lader derefter forfatte Forslag til hvert Thinglaugs Inddeling i visse Roder, af hvilke enhver tildeles sit bestemte Stykke, af de gjennem Thinglauget løbende Veie.

§ 11.

Skal det enhver Rode tildeelte Veistykke fordeles paa de enkelte Gaardbrugere i Roden, saaledes, at enhver Gaard eller Gaardepart erholder sit afmaalte Stykke, hvilket det derefter paaligger Gaarden at istandsætte og vedligeholde.

§ 36.

Til at betegne Delet mellem Rodernes saavelsom mellem enkelte Gaardes Veistykker, skal Rodemesteren besørge opsat Stolper, forsynede de første med Roden No. og de sidste med Gaardens Navn. De anskaffes af vedkommende Rode, paa dens Bekostning.

§ 40.

Fra det i §§ 38. og 39. omhandlede Veiarbeide skulle Postbønder, faste Lodser, Veiinspecteurer, Lensmænd og Vei-Rodemestere være fritagne, dog kun for de Gaarde, hvilket de selv beboe.

§ 41.

Eengang om Aaret tilsiges hver Rodes Mandskap til almindeligt Veiarbeide (§§ 9 og 11), hvilket skal foretages straks, efter Plougaanden, og være udført inden den Tid. Amtmanden bestemmer. Findes derefter nogen Mangel paa Veien, foranstaltes den istansat for den eller de Forsømmeliges Regning.

§ 44.

En hver Rode, saavel paa hovedveiene som paa Bygdeveiene, skal have sin Formand, der, som hidtil, fører Navn af Vei-Rodemester, og af Veibestyrelsen udnævnes blandt de forstandigste og meest agtede Mænd i Roden.

§ 47.

Lensmændene ere pliktige at paase, at det aarlige Veiarbeide bliver forsvarligen udført, samt at befare Thinglaugets Veie den Tid, de efter Amtmandens Bestemmelse (§ 41) skulle være istand, og undersøge, om Arbeidet er forsvarligen og lovmæssig udført.

§ 58.

Saasnart der er falden 8 til 9 Tommer Snee, bør Sneeplougen kjøres, og denne Kjørsel igjentages, saasnart nye Snee af et Qvarteers Dybde siden falder. Sneeplougen bør kjøres saavidt muligt i lige Linie midt i Veien, at det samme Spor kan følges hele Vinteren.

§ 61.

Befindes nogen Forsømmelse at være begaaet, ihendseende til Sneeplougkjørsel eller det øvrige Veiarbeide om Vinteren, skal Rodemesteren uopholdeligen lade det manglende Arbeide udføre ved leiede Folk for den eller de Skyldiges Regning. Det samme paaligger Lensmanden, naar han ved Befaring maatte finde et Veistykke ubrudt eller uforsvarligen brudt.

§ 86.

Viser nogen Lensmand Efterladenhed i Opfyldelsen af de ham ved denne Lov paalagte Pligter, straffes han, efter Forsømmelsens Grad og Sagens Beskaffenhed, med Bøder fra 5 til 20 Spd.

Rodemestere bør i lige Tilfælde ansees med Bøder fra 1 til 4 Spd.

*

Veiloven av 1824 ble avløst av Veiloven av 1851 som ble vedtatt av Stortinget 17. mai 1851 og bekreftet av Kong Oscar I 15. september 1851.

Veiarbeidsplikten for vedlikeholdets vedkommende ble omtrent som tidligere og rodemesternes plikter og rettigheter omtrent som før.

Forbi Landbø har vært ferdselsvei gjennom lange tider.

De eldre veier har gått gjennom selve gården iallfall om vinteren mens vår første kjørevei øst/vest langs kysten litt før 1805 ble bygget litt lenger sør omtrent som E 18 ligger idag mellom Våje og Haslestad. Rester av denne vei er fremdeles godt synlige nord for nåværende vei på begge sider av bakketoppen.

Fra midten av forrige århundrede vet vi at den første roden gikk fra byttet mot Holt til Bubråten.

I 1830 og kanskje også tidligere har altså Christen Andersen Landbø vært rodemester og har så oppfylt sin plikt ved å sette opp rodemerke som foreskrevet i lovens § 36.

Veien byggmester generalveimester Bartholomeus von Rummelhoff bodde på Tveite i Austre Moland. Han sluttet i stillingen i 1821, men levet til 1839.

Han hadde derfor god personalkunnskap i distriktet der og har sikkert vært med på å ta ut rodemesterne om de ikke allerede var oppnevnt i hans funksjonstid. Deres mange plikter gjorde at det var riktig å få skjønnsomme og ansette folk til dette.

At Christen Andersen Landbø var et naturlig valg ser en av de opplysninger som er gitt om ham i bygdeboken om Austre Moland:

"Etter Anders ble Christen Andersen (1778-1837) bonde på Landbø, g.m. Marte Olsd. Voie. Dei fekk 13 born, 8 av dei lever i 1837. Christen var i ungdomen i kongens teneste, ble underoffiser med årleg pensjon, og i bygda var han vel vyrd og mya nytta. Han var kyrkjeverge, prestens medhjelpar, valmann, og folikskommisær frå 1821 til sin død. All den tilliten synte han seg verdig, seier pastor Ivar Rummelhoff i liktalen over Christen Andersen, han var ein god mann både for bygda og for den store huslyden sin. Pastoren nemner i talen at Christen kosta til og med dyr utdaning på to søner "på fremmede steder".

I en protokoll over senere rodemestere som beror på veikon-

Forts. side 11.

Den store steinen t. h. i bakken er det gamle veirodemerket.

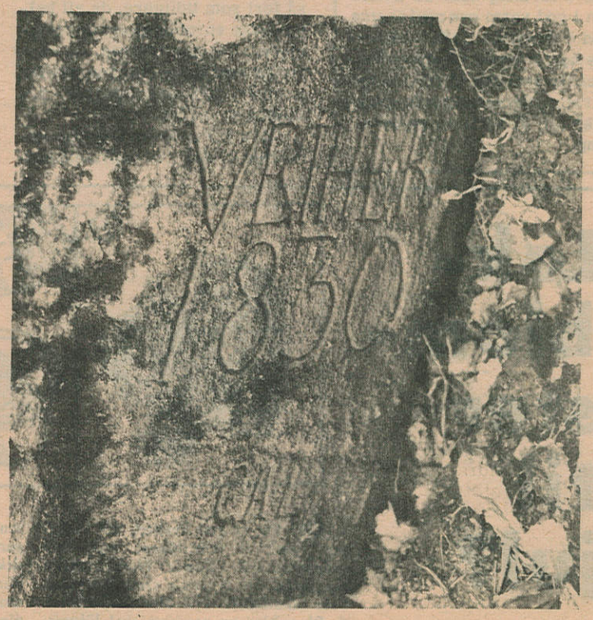

Her ser vi innskriften.

land

navn

e være vanskelig
runde Simonsen,
este av de yngre

nger, og 4-0 var

d kost for fro-
vedformann Odd
let sine tropper
taktiske omplas-
arbeide med fot-
af Olsbu. Nå skulle

de ganske meget.
de ble tvunget over
og Froland vant
2-0. Det var jo
om Grimstadlag-
var helt fortjent.

ESTE MERKE
mmer opp i 40-
selvfølgelig være
ned å utsette krop-
elle kraftutfoldel-
ar seg gjøre bare
g i trim. Og det
, de kjente "jerv-
ar nevnt, har gjort.
nøyelse å se dem
spilte de, de lot

AUTORISERT INSTALLASJONSFORRETNING

Kjøp på landet — det lønner seg!

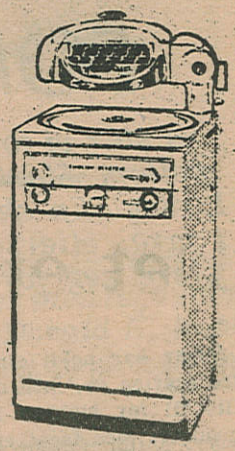

ENGLISH ELECTRIC

Norges mest kjøpte agitator-maskin. Uovertruffen i slite-styrke og driftssikkerhet.

TORCNY Håkedal & Co.

FROLAND — TLF. 38 230

AUTORISERT RØRLEGGERFORRETNING

På Landbø Gård . . .

Forts. fra side 9.

toret sees at Christen Olsen Landbø var rodemester i samme roden i slutten av forrige århundrede og at hans sønn Ole Christensen Landbø ble oppnevnt 21. februar 1900. Han er øyensynlig sistemann som har hatt dette verv her.

Om disse to opplyser bygdeboken:

"Etter Ole kom Christen Olsen (f. 1843), g. m. Randi Olsd. Voie. Han var som sine forgjengere ein evnerik mann. Var med i herads- og skolestyret, men den største innsatsen gjorde han på det religiøse omkverve. Han var fyrste formann i Indremisjonen her, og det holdt han på med i mange år, til bror hans Jens Fredheim tok ved. I hans tid vart det om sommaren halde store misjonsfestar på ei øy i Jorstadvannet, rett over for Haslestad. Der vart og brote opp jord og sett poteter, som når hausten kom vart selt til inntekt for "Hedningemisjonen". Frå den tid er øya kalla "Madagaskar".

Neste bonde på Landbø var Ole Christensen (1871-1923), g. m. Gyda Ivarsd. Fløystad. Han var ei tid i heradstyret, og i styret for Holt Meieri frå starten. Jorda og den store skogen stelte han framifrå godt".

Det ligger nær å anta at Christen Andersens sønn og Christen Olsens far Ole Christensen Landbø (f. 1807), også har vært rodemester.

I tilfelle har vi fra veiloven av 1824 en nesten 100-årig rodemester-virksomhet i denne rode fra far til sønn i 4 generasjoner.

Man kan temmelig nøye finne hvor stenen opprinnelig sto. I vinter vil det imidlertid bli store sprengningsarbeider der så stenen ikke kan bli satt opp igjen før den nye veien er ferdig.

Inntil videre får vi la den bli der den er, men senere skal den få såvidt mulig sin rette plass ved E 19 med et passende arrangement omkring så den kan yde sitt til å minne oss om gamle tider og forhold.

60 METER - JENTER 51

1. Ingeborg Lilleholt, Holt 8.9
3. Lillian Harris, do. 9.6
4. Berit Ausland, Gjerstad 9.7
5. Gunvor Aupland, do. 11.1